

ПСИХОКОРЕКЦІЙНИЙ ДІАЛОГ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Концепція діалогу виникла на початку ХХ століття і пов'язана з іменами таких вчених: М.М. Бахтіна, М. Бубера, Ф.М. Достоєвського, Ф. Ебнера, Ф. Розенцвейга, С.Л. Франка, К. Ясперса. Діалогічна концепція звертається до глибинних рівнів людського існування, які лежать за рамками традиційних предметів наукового дослідження. Діалогічний напрямок в філософії та психології розробляли такі вчені: С.С. Аверінцев, М.М. Бахтін, С.Л. Братченко, М. Бубер, В. Дільтей, В.І. Добриніна, С. Кьєркегор, Д.А. Леонтєв, Л. Фейєрбах, П. Флоренський, С. Франк, М. Шеллер.

Психологічну концепцію діалогу створювали І.І. Васильєва, С.Ю. Курганов, В.Ф. Литовський, А.М. Матюшкін, О.А. Радіонова, І.М. Соломадін, А.У. Хараш. В основі даної концепції лежить ідея діалогу як умови розвитку особистості, як способу розуміння іншої особистості та визначення власного ціннісного відношення до іншої людини, поштовх до внутрішньої роботи особи по переосмисленню себе, своєї позиції у світі [1]. Широке застосування концепція діалогу отримала в області психологічного консультування, де діалог є ведучим, найбільш ефективним принципом спілкування та надання психолог-консультантом допомоги клієнту. Визначається як група технік, котрі проводяться в розмовному стилі та спрямовані на вирішення конкретної життєвої проблеми. Психолог та клієнт працюють разом, щоб з'ясувати проблему та дослідити її з різних сторін, тобто діалог – це широке спілкування для визначення того, що відбувається в житті клієнта [2]. Т.А. Флоренська наголошує, що суть діалогічного консультування полягає в тому, що людина є не об'єкт дослідження, постановки діагнозу та впливу, а суб'єкт живого спілкування [3, 10]. А.Ф. Копьов, О.В. Новікова, Л.А. Петровський, В.А. Смехова, О.С. Співаковський вказують на такі характеристики діалогу: взаємність впливу учасників спілкування, прагнення

прийняти позицію один одного, взаємна повага та довіра, здатність бачити, розуміти та активно використовувати широкий та різнобічний спектр комунікативних вмінь [1]. Особливості діалогу психотерапевта з клієнтом досліджували Д. Бьюдженталь, Я. Морено, В. Сатір.

Окремою областю теоретичної та практичної розробки проблем діалогу стала екзистенційна та гуманістична психологія, розробкою якої займалися такі вчені: Л. Бінсвангер, Дж. Бюдженталь, С. Джулард, К. Роджерс, М. Фрідман, К. Ясперс. В даних напрямках психології ставиться акцент на будівництво відносин за принципом діалогу на основі рівноправ'я, уваги до цілісності особистості клієнта, глибокого та адекватного розуміння особистості, надання допомоги у вирішенні психологічних проблем, стимулюванні бажаних змін.

Психодинамічний підхід, який розробляється академіком АПН України Т.С. Яценко та її послідовниками, направлений на дослідження феномену цілісності психіки, базується на процесуальній діагностиці та глибинно-психологічній корекції, в основі яких лежить діалогічна взаємодія психолога з суб'єктом. Психокорекційний діалог спрямований на надання допомоги суб'єкту у вирішенні його особистісної проблеми та виконує наступні функції:

Функція	Значення
Інформаційна	накопичення матеріалу з метою встановлення діагностичних висновків
Пальпулятивна	виявлення психологічно навантажливих моментів для протагоніста
Розвивальна	розгортання фіксованої події у просторі й часі
Діагностично-уточнювальна (підтверджувальна)	вибудування гіпотези стосовно проблематики протагоніста
Діагностично-корекційна	роз'яснювання суб'єктові глибинних витоків його поведінки, проблематики

Рис. 1. Функційні значення діалогу

Велику роль у веденні діалогу відіграють запитання, які каталізують розгорнуту бесіду, структурують розповідь, допомагають протагоністу представляти особистісну інформацію пережитого життєвого досвіду. Запитання повинні бути не жорстко формалізованими, а максимально наближеними до індивідуальної неповторності психіки суб'єкта. У ході діалогу відбувається діагностування глибинних передумов особистісної проблематики суб'єкта й сприяння усвідомленню протагоністом власного деструктивного внеску в стосунки зі значимими людьми [4].

Під час проведення аналізу комплексу психомалюнків роль психокорекційного діалогу полягає у вивченні життєвого досвіду суб'єкта, який представлений через графічні образи в малюнках. Психолог має звертати увагу на емоційно значущі події, що представляються через механізми символізації, діагностувати соціально-психологічні викривлення, деструктивні тенденції поведінки, психологічні «зони ризику» в стосунках зі значимими людьми. Шляхом вербалізації логічних зв'язків між усвідомлюваною частиною проблеми і неусвідомлюваними детермінантами, психолог сприяє пізнанню протагоністом суперечливої природи психіки, глибинних витоків особистісної проблематики, яка породжена едіповою залежністю, та шляхів її розв'язання. В малюнках виражається логічна впорядкованість несвідомого, яку можливо пізнавати лише у діалозі з автором. Поєднання об'єктивного погляду психолога з суб'єктивним відчуттям, яке об'єктивується через усвідомлення, протагоніста забезпечує бачення та розуміння внутрішньої суперечливості психіки. Т.С. Яценко твердить, що діалогічна взаємодія психокорекційного спрямування має наступні складові:

- з'ясування меж самоусвідомлення суб'єкта в процесі психокорекційної роботи;
- визначення логічного зв'язку між деструкціями поведінки та його базовими психологічними захистами;
- формулювання й уточнення гіпотез щодо особистісних проблем автора;

- інтерпретацію символіки психомалюнків [4, 259].

Психокорекційний діалог структурується у напрямку поступового (порційного) та багаторівневого (свідомий, несвідомий рівень) прояснення психологом глибинних витоків проблематики протагоніста, пізнання внутрішньої суперечливості психіки, яка проявляється в деструктивних тенденціях поведінки. Отже, психокорекція при діалогічній взаємодії спирається на символічно-образні прояви психіки в малюнках та невербальні, емоційні прояви в поведінці протагоніста. Завдяки емоційним переживанням протагоніста при проходженні аналізу з методом АСПН, зокрема під час комплексу тематичних психомалюнків актуалізується особистісна проблема, що сприяє глибинній саморефлексії суб'єкта. Психокорекційний вплив діалогічної взаємодії спрямований на гармонізації свідомої і несвідомої сфер психіки суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Братченко С.Л. Экзистенциальная психология глубинного общения. Уроки Джеймса Бюдженталья / Братченко С.Л. – Москва: Смысл, 2001. – 95 с.
2. Бюдженталь Д. Наука быть живым: Диалоги между терапевтом и пациентами в гуманистической терапии / Пер. с англ. А.Б. Фенько. — М.: Независимая фирма «Класс», 1998. — 336 с.
3. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии наука о душе / Флоренская Т.А. – М.: 126 с.
4. Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання. Частина 2 / Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. – К.: Главник, 2008. – 192 с. – (серія «Бібліотечка соціального працівника»).